

Asia: VN/9732/2019

STM065:00/2019 Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain, työsopimuslain ja varhaiskasvatuslain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi

Yleiset kommentit uudistuksesta ja esitysluonnokseen sisältyvistä ehdotuksista

- **yleiset huomiot ehdotetuista vanhempainpäiväraahjärjestelmän muutoksista**

Uudistus tuo lisää joustoa perhevapaisiin eikä huononna kummankaan vanhemman tilannetta. Tämä on kannatettavaa. Edelleen uudistuksessa voisi paremmin huomioida sen, etteivät osa-aikaiset etuudet kuluta etuuksia täysimääräisen etuuden tavoin.

Perheiden psyykkisen hyvinvoinnin ja resilienssin lisäämiseksi perhevapaiden joustavuus ja mahdollisuus vaikuttaa oman tilanteen mukaisesti töiden ja päivähoidon yhteensovittamiseen on ensiarvoisen tärkeää. Mahdollisuus jakaa vanhempainvapaita, siirtää niitä vanhemmalta toiselle ja yhdistää osa-aikainen työskentely ja perhevapaalla olo ilman etuuden menettämistä säästää vanhempia ja lasta kohtuuttomalta kuormittumiselta ja sallii vanhempien työnjaon jaksamisen mukaisesti. Tasaisempi vapaiden jakaminen vanhempien kesken tukee sitä, että molemmille kertyy kokemusta sekä töissä että lapsen ensisijaisena hoitajana toimimisesta. Tämä parhaimmillaan vahvistaa vanhempien välistä ymmärrystä sekä kokemusta omasta pärjäämisestä vanhempana. Näillä puolestaan on suojaavia vaikutuksia lapsen kehitykselle.

Nykyisessä valinnanvapauden tilanteessa isät ovat käyttäneet vanhempainvapaita vain vähän. Isien (toisen vanhemman) suurempi läsnäolo kotona mahdollistaisi vahvempien ja turvallisempien kiintymyssuhteiden kehittymisen myös isän (toisen vanhemman) ja pienen lapsen välille. Lapsella on kyky rakentaa kiintymyssuhde useampaan hoivaajaan yhtä aikaa.

Lapsen näkökulmasta siirtyminen kotihoidosta päiväkotitai muuhun kodin ulkopuoliseen hoitoon on suuri muutos ja sellaisena myös stressiä aiheuttava. Perhevapaaudistuksilla tulee myös jatkossa

pyrkä malliin, joka myös suojaa lasta liialliselta kuormitukselta. Osa-aikainen vanhempainvapaa ilman etuuden menettämistä mahdollistaisi myös etenkin pienten lasten hoitopäivien pitämisen kohtuullisen pituisina. Tällöin lapsi hyötyisi varhaiskasvatuksen kehittävästä puolista mutta välttyisi haitoilta. Lapsissa on merkittäviä eroja sen suhteen, miten he reagoivat päiväkodin aloitukseen. Osa-aikaisuuden ja joustavuuden mahdollistava vanhempainvapaasysteemi mahdollistaa lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioimisen.

Yhteenvedona todettakoon, että perhevapaajärjestelyitä päätettäessä myös jatkossa ratkaisun tulee olla sellainen, että 1) se tukisi mahdollisimman hyvin vanhempien jaksamista, 2) se huomioisi lapsen stressiherkkyyden tässä aivojen kehityksen tärkeimmässä kehitysvaiheessa ja 3) se tarjoaisi molemmille vanhemmille tasavertaisen mahdollisuuden osallistua työelämään sekä mahdollisuuden muodostaa kotona vahva suhde lapsen kanssa. Perheen hyvinvoinnin tukeminen erityisesti pikkulapsivaiheessa on paras mahdollinen investointi sekä taloudellisesti että ennen kaikkea sosiaalisesti mitattuna (Heckman, 2012).

- **kommentit raskaus- ja erityisraskausrahaa koskevista ehdotuksista ja perusteluista**

Lapsen kannalta on olennaista, että hänellä on pysyvät, turvalliset suhteet rajattuun määrään aikuisia, joilla on hyvä yhteistyö keskenään. Perheen mahdollisuus päättää vanhempainrahan käytöstä on hyvä ja kannatettava asia. Oikeuden sitominen lapsen juridiseen vanhemmuuteen ja huoltajuuteen voi joissain perhemuodoissa asettaa rajoituksia. Vanhempainrahan jakamisessa on syytä pitää mielessä myös mahdollisuus täysimetykseen.

Kohtukuoleman kokeneiden perheiden kohdalla on huomioitava, että vanhemmuus jatkuu myös lapsen menetyksen jälkeen. On toipumisen kannalta merkittävää, että kohtukuoleman kokeneiden vanhempien perhevapaata ei lyhennetä, vaan turvataan perheelle myös taloudellisesti mahdollisuus surra ja sopeutua menetykseensä. Lapsen menetys raskauden aikana on erityisen kuormittava traumaattinen kokemus, jossa perhe tarvitsee aikaa ja tukea kyetäkseen integroimaan menetyksen osaksi perheensä elämää. Riittävä aika ja resurssi suru käsittelyyn edistää perheen mahdollisuuksia toipumiseen. Vanhempien riittävä aika ja tila lapsen menetyksen kohtaamiseen on paitsi vanhempien itsensä, myös perheen olemassa olevien tai tulevien lasten kannalta sillä on iso merkitys. Lapsen menetyksessä ei ole kyse sairaudesta vaan traumaattiseen menetykseen liittyvästä normaalista suruprosessista, ja siksi velvoite hakea lapsen menetyksen jälkeen sairauslomaa voi tuottaa perheelle kokemuksen, että heidän normaalit reaktionsa ovatkin epänormaaleja. Vanhempainvapaa on perusteltavissa siltä kannalta, että vanhemmat ovat yhä vanhempia, vaikka lapsi on kuollut. 2–3 kk voisi olla vähimmäisaika, ja tarvittaessa lääkärin arvio jatkosta. Suru ei ole sairaus, mutta se voi sairastuttaa.

Adoptiovanhempien osalta on tärkeää, että perhevapaa ei lyhene. Adoptiolapset ovat aina erityislapsia, jotka joutuvat sopeutumaan uuden perheen lisäksi usein myös uuteen kieleen ja kulttuuriin. Adoptiolapsilla on erittäin usein erilaisia somaattisia ja psyykkisiä sairauksia ja oireita,

jotka eivät välttämättä ole etukäteen tiedossa, ja vaativat hyvin paljon selvittelyä ja sopeutumista perheiltä. Tavallisia ovat esimerkiksi uniongelmat, erilaiset kehitykselliset ja kiintymyssuhteen vaikeudet. Adoptiolapset ovat usein esimerkiksi lastenkotioloista, minkä vuoksi heidän voi olla tavallista vaikeampaa muodostaa suhdetta adoptiovanhempaan. Adoptiovanhempien riittävä läsnäolo ja tuki lapsen kehitykselle ja kiintymyssuhteelle ovat siten erittäin tärkeitä, samoin kuin sen turvaaminen, ettei adoptiovanhemmuuden alku muodostu perheille liian kuormittavaksi. Adoptiolapsi tulee perheeseen useimmiten melkoisen repun kanssa erilaisia traumaattisiakin kokemuksia, ja hänen asettumisensa uuteen ympäristöön vaatii todella paljon vanhemmilta ja koko perheeltä, joten vähintään perheeseen syntyneen lapsen pituinen vapaa vanhemmille on tarpeen.

Monikkoperheissä heikennys koskee vanhempien yhtä aikaa pidettäviä perhevapaapäiviä, jotka kaksosperheissä vähenevät viikolla nykyisestä. Emme kannata tätä heikennystä.

- **kommentit vanhempainrahaa koskevista ehdotuksista ja perusteluista**

-

- **kommentit muita sairausvakuutuslakiin ehdotettuja muutoksia koskien**

-

Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettuun lakiin**

-

Muita etuuslakeja koskevat muutosehdotukset

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista muihin etuuslakeihin**

-

Laki varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja koskevan lain muuttamisesta

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista varhaiskasvatuslakiin ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annettuun lakiin**

-

Laki työsopimuslain ja laki merimiesten työsopimuslain muuttamisesta

- kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista työsopimuslakiin ja laki merimiesten työsopimuslakiin

-

Laki vuosilomalain ja laki merimiesten vuosilomalain muuttamisesta

- kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista vuosilomalakiin ja merimiesten vuosilomalakiin

-

Liitelait (lakiehdotukset 18-29)

- kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista liitelakeihin

-

Vaikutusten arviointi

- Taloudelliset vaikutukset

-

- Vaikutukset julkiseen talouteen

-

- Vaikutukset kotitalouksiin

-

- Vaikutukset yrityksiin

Työnantajan kannalta on tärkeää, että vanhempainvapaan käyttö on ennustettavaa, niin että sijaisuuden täyttäminen on mahdollista. Hyvinvoiva työntekijä, jonka perhesuhteet ovat kunnossa ja jonka on mahdollista yhdistää joustavasti työ ja perhe-elämä on myös tuottava työntekijä.

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

-

- Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

-

- Vaikutukset lapsiin ja perheisiin

-

- Vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon

-

- Vaikutukset yhdenvertaisuuteen

-

- Vaikutukset työllisyyteen ja työelämään

-

- Onko jokin olennainen vaikutus jäänyt esityksessä arvioimatta tai liian vähälle arvioinnille? Jos on, niin mikä?

-

Hallituksen esityksen toimeenpano ja seuranta

- kommentit liittyen uudistuksen toimeenpanoon ja seurantaan

-

Muut mahdolliset kommentit

-

Ahtola Annarilla
Suomen Psykologiliitto